

Neki problemi definisanja borbene gotovosti i njene podele na elemente

Potpukovnik SVETOZAR RADIŠIĆ

U članku se ukazuje na neke probleme nastale zbog nedovoljne definisanosti borbene gotovosti kao pojma i njene nedovoljno korektne podele na elemente. Tvrdi se da mobilizacijsku gotovost treba izdvojiti iz borbene, jer je ona, posebno po cilju, specifična i samostalna. Rukovođenje, iako specifično u oružanim snagama, ne može biti elemenat stanja, kakvo je borbena gotovost po definiciji, jer je ono delatnost kojom se usmerava sveukupni rad na izgradnji i održavanju borbene gotovosti. Pozadinsko obezbeđenje je rad kojim se, uz moralno-politički, informacioni i bezbednosni rad, kao i borbenu obuku, stvara odgovarajuće stanje materijalnih sredstava koja će se upotrebljavati u borbi, tako da ni ono ne pripada elementima borbene gotovosti već elementima radnog procesa u kojem ona nastaje. Sistemskim pristupom i višekriterijumskom sistemskom analizom moglo bi se doći do optimalne definicije i podele, a primenom metoda savremene organizacije rada, kibernetike i informatike i do načina upravljanja nivoom borbene gotovosti preko radnog procesa njene izgradnje i održavanja.

UVOD

Pri određivanju mesta borbene gotovosti u oružanim snagama moguće je u njenom ispoljavanju prepoznati većinu principa dijalektičkog materijalizma,¹ koji na poseban način otežavaju čiste podele klasifikacije i kategoričnu tvrdnju o određenosti predmeta istraživanja, po sadržaju na različitim nivoima opštosti, mestu i vremenu. Bobrena gotovost ima najviši stepen opštosti kada se odnosi na nivo oružanih snaga, a veoma je konkretna kada se odnosi na konkretnu vojnu jedinicu. Istovremeno može biti i opštija i konkretnija od elemenata koje čini i koji nju sačinjavaju,² jer priprema oružanih snaga za oružanu borbu i njeni elementi su u funkciji opšte borbene gotovosti.³ Ujedno, ona je, uz druge vrste gotovosti i stanja, element pripreme oru-

žanih snaga za oružanu borbu.⁴ Može se reći da je ona promenljiva kategorija čija je dinamičnost uslovljena vojno-političkom situacijom, razvojem faktora rata i konkretnim uslovima u bližem i daljem okruženju. Posmatrano iz organizacijske jedinice u kojoj nastaje, ona je rezultat radnog procesa, a njeni elementi neposredno ili posredno proističu iz odgovarajućih elemenata radnog procesa izgradnje i potom odražavanja borbene gotovosti (videti sl. 2). Osim navedene, postoje i druge vrste gotovosti. U pripremi za oružanu borbu, uz borbenu gotovost, najznačajnija je mobilizacijska gotovost koja je po našoj važećoj teoriji ujedno i njen element. U toku borbe, gotovosti su na nivou vida borbenih dejstava (za napad i odbranu), njihovog sadržaja (protivvazдушna odbrana, protivdesantna borba, protivoklopna borba i sl.), jedinice ili procesa u njoj. Sve navedene gotovosti na poseban način su borbene, što usložava njeno definisanje.⁵

Zbog prirode borbene gotovosti koja u svemu ima obležja kompleksnog i dinamičnog razvojnog stanja, jer joj se dinamičnost, primenljivost, kontinuelnost, složenost, a po mnogima i nemerljivost ne mogu osporiti, nastaju brojne dileme vezane, pre svega, za njeno definisanje i podelu na elemente. To su osnovni razlozi za njeno različito tumačenje, definisanje i klasifikaciju u mnogim oružanim snagama.⁶ Nadalje ostaju nerešeni: pristup borbenoj vrednosti oružanih snaga,⁷ sadržaj definicije i deoba definisanog pojma.

⁴ Videti: *Strategija opštenarodne odbrane i društvene samozaštite SFRJ*, Beograd, 1987, str. 115.

⁵ Kriterijum za podelu borbene gotovosti na elemente može biti i vid borbenih dejstava, borbene mogućnosti jedinice, elementi organizacije, sadržaji oružane borbe i dr. Dakle, kompleks faktora koji utiču na određenje elemenata radnog procesa izgradnje i održavanja borbene gotovosti – neposredno i elemenata borbene gotovosti – posredno.

⁶ U SSSR je definicija nešto šira od naše, a elementi obuhvataju i naučnoistraživački rad, resurse i sl. (Videti: V. Peregudov, *Borbena gotovost i kako je shvatiti?*, Vojno izdavaštvo ministarstva odbrane SSSR, Moskva, 1969, str. 23–25). Oružane snage SAD je stepenuju prema sposobnosti jedinica u odnosu na predstojeći borbeni zadatak. (Videti: I. Loščileov, *Ocenjivanje borbene gotovosti u KoV SAD*, »Zarubežnoe voenoe obozrenie«, br. 12/1980, str. 33). U francuskim oružanim snagama ona je statična »operativna sposobnost« ili dinamična, odnosno »taktička sposobnost«. (Videti: Daniel Vergniol, *Kontrola borbene gotovosti jedinica – sistem ili metod?*, »Armees d'aujourd'hui«, 54/1980, oct, str. 68–89). Na isti način i mesto borbene gotovosti, u univerzalnoj decimalnoj klasifikaciji, izrazit je pokazatelj njene nedovoljne teorijske određenosti. U njoj je borbeno gotovost svrstana svojim nomenklaturnim brojem 356.253 van područja ratne veštine koja ima nomenklaturni broj 355. (Videti: klasifikaciju CVNDI i UDK – Universal decimal classification trianguar abridged edition, British standars Institution, London w1, 1971).

⁷ Kako mnoge oružane snage nisu ni prihvatile termin »borbena gotovost«, već se kod nas njihovi nazivi prevodenjem svode na taj termin, radi lakšeg prepoznavanja sadržaja, moguće je u pristupu višekriterijumskom analizom opredeliti se i za druge pojmove,

Sve navedene dileme ukazuju na probleme čiji se uzroci nalaze u teorijskoj sferi definisanja i podele borbene gotovosti na elemente.

U ovom članku se razmatraju nedovoljna definisanost pojma *borbena gotovost* i nedoslednosti njene podele na elemente, radi ukazivanja na neke praktične probleme, koji iz toga proizlaze. Takođe, prikazaćemo jedan od mogućih načina rešavanja navedenih problema i mogućnosti upravljanja tako složenim procesnim stanjem, primenom savremenih metoda organizacije rada, kibernetike i primenjene matematike.

NEKI PROBLEMI DEFINISANJA BORBENE GOTOVOSTI

Problem definisanja borbene gotovosti uzrokovan je njenim osobinama, sličnošću sa drugim vrstama gotovosti i nedovoljno valjanom definisanošću opštijeg pojma – gotovost. U našoj teoriji ratne veštine pojam – *gotovost* ima različita značenja: stanje, vreme spremnosti, krajnji rok, posebna kategorija spremnosti, osobina i sl. Gotovost je čak i element borbene gotovosti, što je svojevrsan apsurd, jer opšte postaje deo posebnog.⁸ Značajni problemi nastaju i zbog nepoštovanja uzročno-posledične veze između rada i rezultata rada, pravila klasifikacije, a posebno principa jedinstvenosti,⁹ pri određivanju elemenata borbene gotovosti. To je verovatno razlog što definicije sadržaja njenih elemenata obuhvataju deo rada, deo uslova za rad i deo rezultata rada.

Definicija i deoba pojma na elemente usko su povezani, jer je za analizu i raščlanjivanje pojma neophodna njegova definisanost. Isto tako, da bi se mogla izvršiti stvarna klasifikacija i pri tome ispoštovati princip jedinstvenosti pri sistematskoj podeli, potrebno je da pojam bude određen i po obimu i po sadržaju.

na primer, borbene mogućnosti, borbenu vrednost, osposobljenost za borbu i sl. Posebno stoga što se borbena gotovost teško može meriti u sadašnjem vremenu i što joj se cilj nalazi u budućem.

⁸ *Vojna enciklopedija* (drugo izdanje), knjiga 3, Beograd, 1972, str. 249.

⁹ Taj princip se odnosi na primenu kriterijuma prilikom deobe pojma na elemente. (Videti: Bogdan Šešić, *Osnovi metodologije društvenih nauka*, »Naučna knjiga«, Beograd, 1974, str. 80–90).

Analizom definicije borbene gotovosti moguće je utvrditi da nisu poštovani – podela na rad, rezultate rada i uslove, ni pravila definicije.¹⁰

U našoj normativnoj literaturi *borbena gotovost* je stanje oružanih snaga koje izražava njihovu sposobnost da, u skladu sa doktrinom i planovima upotrebe, organizovano i pravovremeno otpočinu i vode borbena dejstva u svim uslovima i protiv svakog agresora.

Po toj definiciji borbena gotovost je stanje, a to stanje je cilj i rezultat rada jedinice. Definicija ne obezbeđuje razdvajanje rada, uslova za rad i rezultata rada. Može se reći da je nepotpuna, jer nedovoljno objašnjava o kakvom je stanju reč, već odmah prelazi na cilj postojanja takvog stanja.

Analizirajući definicije elemenata borbene gotovosti, može se zaključiti da neki od njih ne spadaju u rezultat rada, nisu stanje, pa prema tome ne pripadaju ni borbenoj gotovosti kao stanju.

Rukovođenje i komandovanje je svesna i organizovana delatnost,¹¹ usmerena na ostvarivanje određenih ciljeva. Znači, rukovođenje je rad, delatnost, proces, a samo uslovno je stanje,¹² jer je kako sopstveni tako i produkt celokupnog radnog procesa u jedinici. Razlika između rada i stanja je i u dinamičnosti, smeru i intenzitetu uzročno-posledične relacije među njima, čime je određen i njihov međusobni uticaj. Iz rada proističe određeno stanje, a stanje preko uspostavljene povratne sprege i rukovođenja kao regulatora (čiji je osnovni cilj usavršavanje jedinice) utiče na radni proces u kojem je nastalo.¹³ Prema tome, rukovođenje kao delatnost, a ne stanje, ne može biti sastavni deo stanja (u ovom slučaju borbene gotovosti). Ono je, uostalom, u mnogo čemu širi i opštiji pojam od borbene gotovosti, jer se može odnositi i na nivo društvene zajednice, dok je borbeno stanje gotovost prevashodno vezana za oružane snage.

¹⁰ Bogdan Šešić, *isto*, str. 41.

¹¹ Videti: Branislav Jovanović, *Uvod u teoriju vojnog rukovođenja*, VIZ, Beograd, 1984, str. 8.

¹² Sve vrste rada se stalno nalaze u nekom stanju, ali to njihovo stanje treba razlikovati od stanja koje je njihov rezultat – cilj. Svakako da postoji stanje rukovođenja, moralno-političkog rada, obuke, informacionog, bezbednosnog i pozadinskog rada, ali se to stanje rada ne mora tretirati kao stanje već kao trenutna vrednost rada. Nastalo stanje kao njihova posledica je pravo – stvoreno stanje, ujedno i ciljna vrednost. Za unapređenje i uopšte uticaj na povećanje nivoa rezultata – borbene gotovosti, potrebno je znati vrednost rada, a to je zapravo vrednost njegovog stanja u trenutku vrednovanja.

¹³ Videti: Slavko Marjanović, *Primjena kibernetike u rukovođenju radnim organizacijama*, »Informator«, Zagreb, 1982, str. 78.

Moralno-političko stanje je jedan od bitnih kvaliteta jedinica i ustanova JNA i oružanih snaga u celini i predstavlja, u najširem smislu, stepen njihovog jedinstva i kolektivne motivisanosti prema trajnim obavezama i zahtevima koji se postavljaju u konkretnim situacijama. To je elemenat borbene gotovosti od kojeg zavisi u kojoj meri će biti iskorišćene objektivne borbene mogućnosti kojima jedinica raspolaže. Kako je u pitanju kvalitet, što znači nastalo stanje – osobina organizacije, može se zaključiti da je moralno-političko stanje neposredna posledica – proizvod rukovođenjem usmeravanog moralno-političkog rada, a da zavisi i od ostalih vrsta rada i opšteg stanja jedinice – ustanove. Ono je stanje koje uz ostala stanja čini borbenu gotovost.

Obučenost i uvežbanost je rezultat rukovođenjem usmeravanog procesa borbene obuke sa uvežbavanjem i stanje osposobljenosti jedinice u toku obuke i vaspitanja vojnika i starešina. Kako neprekidno zavisi i od rukovođenja u opštem smislu i rukovođenja obukom i vaspitanjem, i njihov je rezultat, radi se o stanju, odnosno elementu borbene gotovosti.

Mobilizacijska gotovost je stanje oružanih snaga i svake ratne jedinice koje izražava njihovu sposobnost da, u skladu sa planovima mobilizacije, organizovano i pravovremeno sprovedu mobilizaciju u svim uslovima i situacijama. I u ovom slučaju radi se o stanju, ali se ne može tvrditi da je mobilizacijska gotovost sastavni deo borbene gotovosti. Bobrena i mobilizacijska gotovost sastoje se od istih elemenata (moralno-političko stanje, obučenost i uvežbanost, bezbednost i samozaštita i dr.), sličnog su sadržaja, nastaju u procesu izgradnje i održavanja gotovosti oružanih snaga, a njihova specifičnost je izražena definicijama. Osnovna razlika ispoljava se u budućem vremenu, jer se bazira na razlici mobilizacije i borbe. Kada bi mobilizacijska gotovost bila element borbene, imala bi isti rang sa elementima koji je čine. Činjenica je da mobilizacijska gotovost može da obuhvati celokupnu borbenu gotovost, ali to ne znači da je borbena gotovost njen elemenat, već govori o kompleksnosti njihove veze, uzajamnosti, prožimanju, a istovremeno je jedan od osnovnih argumenata kojim se negira postojeća podela borbene gotovosti na elemente.

Pozadinsko obezbeđenje obuhvata mere i radnje kojima se u oružanim snagama obezbeđuju uslovi za obuku, život,

rad i izvođenje borbenih dejstava.¹⁴ Znači, u pitanju je delatnost koja obezbeđuje uslove. Time, pozadinsko obezbeđenje ne može biti sastavni deo stanja i u istom rangju sa moralno-političkim stanjem, obučenošću i uvežbanošću i bezbednosti i samozaštitom, mada je njegova specifičnost u tome što prožima sva navedena stanja i uslov je za njihovo postojanje i njihovu određenu vrednost. Rukovođenjem pozadinskim obezbeđenjem obezbeđuju se i ostale vrste rada, a neposredno od njega zavisi stanje materijalnih sredstava, što je jedan od osnovnih uslova za borbenu gotovost jedinica i ustanova i njen elemenat – s obzirom na to da je ono stvarno stvoreno stanje.

Bezbednost i samozaštita su rezultat rukovođenjem usmeravanog bezbednosnog rada, pa su s obzirom na to da delom obezbeđuju i borbenu gotovost njeni elementi. Bitno je naglasiti da nema prave definicije *bezbednosti i samozaštite* u teoriji ratne veštine. Radi se na diferencijaciji ovih pojmova, uspostavljanju veza opšteg, posebnog i pojedinačnog i utvrđivanju uzročno-posledičnih veza. Međutim, kao posebni elementi i bezbednost i samozaštita¹⁵ preciznije su determinisani, što govori o dužoj tradiciji samostalnih pojmova bezbednost i samozaštita i još jednoj našoj specifičnosti da uvodimo političku terminologiju u druge nauke, ovoga puta u ratnu veštinu.¹⁶ Ipak, po svemu sudeći bezbednost i samozaštita su elementi borbene gotovosti, bar delom koji se odnosi na zaštitu: (1) radnog procesa u kojem se izgrađuje i održava borbena gotovost; (2) vojne jedinice – ustanove u kojoj se taj proces realizuje, i (3) same borbene gotovosti kao jednog od osnovnih rezultata rada.

Prema tome, borbena gotovost je rezultat rada. Proističe iz rukovođenjem usmeravanog radnog procesa izgradnje i održavanja borbene gotovosti, koji se sastoji od moralno-političkog rada, borbene obuke i vaspitanja, informacionog, bezbednosnog i pozadinskog rada. Zapravo, radi se o procesnom stanju koje deluje kao prirodna celina, a ne kao delovi celine. Definiciju borbene gotovosti verovat-

¹⁴ *Vojna enciklopedija* (drugo izdanje), knjiga 7, Beograd, 1974, str. 238.

¹⁵ Slični sadržaji obuhvaćeni su pojmovima: bezbednost, društvena samozaštita, samozaštita, bezbednost i društvena samozaštita, bezbednosno obezbeđenje, bezbednost i samozaštita i sl.

¹⁶ Postojanje više termina vezanih za isti pojam je indikator nedefinisanosti pojma. Sintagme u takvim slučajevima takođe su samo prelazna rešenja i kompromisi.

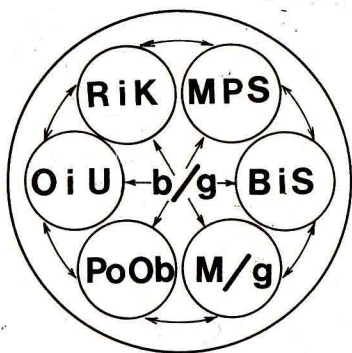
no treba tražiti sistemskim pristupom po nitima mreže uspostavljenih korelacija među elementima rada u kojem nastaje.¹⁷

NEKI PROBLEMI PODELE BORBENE GOTOVOSTI NA ELEMENTE

U pristupu predmetu razmatranja – borbenoj gotovosti nameće se jedna značajna činjenica. Problem nije u odgovarajućoj podeli na elemente već u podeli na odgovarajuće elemente i nije u tome da li je izgradnja i održavanje borbeno gotovosti složen proces, već da li je formalizovan na odgovarajući način da bi se mogao sve vreme vrednovati.

Preduslov za konkretnu podelu pojma na elemente je njegova definisanost. Zbog prirode procesa izgradnje i održavanja borbeno gotovosti, a i nje same, potrebno je formirati dijalektičku klasifikaciju njihovih elemenata. Da bi se podela mogla izvršiti, treba ispuniti nekoliko osnovnih uslova: (1) poznavati teoriju klasifikacije,¹⁸ te izvršiti izbor vrste klasifikacije prema prirodi problema i potrebi da se ona uklapi u postojeće; (2) poštovati pravila klasifikacije; (3) višekriterijumskom analizom odrediti kriterijum za deobu; (4) obezbediti čistu definiciju i podeliti samo postojeći sadržaj, itd.

Slika 1

Veze i odnosi između elemenata procesa izgradnje i održavanja borbeno gotovosti i njenih elemenata, sa uticajem uslova za rad u jedinici, prikazani su na slici 1.

¹⁷ Iako je moguće tvrditi da borbeno gotovost objektivno postoji od kada i oružane snage, deo stvarnosti koji tako nazivamo nazivan je pre i neposredno nakon drugog svetskog rata različito: borbeno vrednost, sprema za rat, bojna ili bojeva gotovost i sl. (Videti: Miloje Jelisijević, *O borbenoj vrednosti naših pukova u minulim ratovima*, »Ratnik«, Beograd, mart 1924, str. 41). Termin »borbeno gotovost« upotrebljavan je pre drugog svetskog rata samo u političkim govorima (Lenjin – bojevaja gotovost), a u našoj teoriji ratne veštine tek od 1961. godine. (Ž. Gerbec, *Neka pitanja borbene gotovosti*, »Vojno delo«, br. 7-8/1961, str. 455-466). Od tada, a naročito od prihvatanja tog termina i u doktrinarnom dokumentu *Strategija oružane borbe* i svi termini na engleskom navedeni kao *combat readiness* prevode se kao »borbeno gotovost«, pa se čini da je i na Zapadu ovaj termin uveden istovremeno, iako on ima više različitih tumačenja (spremnost, raspoloživost, sposobnost i sl.).

¹⁸ Videti: Branislav Ivanović, *Teorija klasifikacije*, »Institut za ekonomiku industrije«, Beograd, 1977, str. 25-85.

Iz prikaza se može zaključiti da je izvršeno najveće moguće pojednostavljenje procesa izgradnje borbene gotovosti i da je i sam radni proces uz elemente uslova sveden na rezultat. Tako izvršena podela samo je još jedan dokaz da kompleksne sisteme i procese unutar njih ne treba ostavljati na nivou analiziranih delova (činilaca), posebno kada se proces ne sagleda potpuno i kada svi činioci prilikom sinteze ne daju celinu. Sadašnjoj podeli borbene gotovosti na elemente verovatno nije prethodila višekriterijumska sistemska analiza.¹⁹

NEKI PRAKTIČNI PROBLEMI UZROKOVANI NEDOVOLJNOM TEORIJSKOM ODREĐENOŠĆU BORBENE GOTOVOSTI

Dosta problematičnih i suboptimalnih rešenja proisteklo je iz nedovoljne teorijske određenosti borbene gotovosti. Mobilizacijska gotovost, iako često osnovna pretpostavka za postojanje borbene gotovosti, postala je njen element i time izgubila svoju visoku vrednost i poseban značaj.²⁰ Rukovođenje i komandovanje, iako delatnost, postalo je deo stanja i od uzroka prešlo u posledicu, čime je narušena uzročno-posledična relacija između rada i rezultata rada. Slično je sa pozadinskim obezbeđenjem.

Ovi zapravo teorijski problemi neposredno se odražavaju na praksu u jedinicama kojima je borbena gotovost osnovni rezultat rada. Uz problem sagledavanja procesnog stanja borbene gotovosti u stalnoj promeni, postoji još jedan, osnovni i izvedeni problem iz problema definisanosti pojma, a to je – kontrola i ocenjivanje po elementima koji ne zahvataju u celini radni proces u jedinici, ni postignute rezultate u izgradnji borbene gotovosti.

Sadašnji način kontrole i ocenjivanja borbene gotovosti često dovodi i kontrolne organe i ocenjivanu jedinicu u dilemu – da li je ocena stanja objektivna. Nije reč samo o objektivnosti onih koji kontrolišu i ocenjivanju već i o tome da li je objektivnoj kontroli omogućeno da dâ objek-

¹⁹ U sistenskoj analizi primenjuju se tehnike funkcionalne analize sistema u posmatranju pojava, stvari i događaja u njihovoj dinamičnosti i celovitosti. Kada se pri tom proces vrednuje sa više aspekata primenom dovoljnog broja izabranih kriterijuma, analiza se može dovesti u okvire optimalne. (Videti: Robert E. Corrigan, i Roger A. Kaufman, *Čemu sistemska tehnika*, »Školska knjiga«, Zagreb, 1975, str. 19).

²⁰ Jer deo celine ne može biti značajniji i vredniji od celine kojoj pripada.

tivnu ocenu. Ta dilema postavlja zadatak vrednovanju vrednovanja i kontroli kontrole, kao metodima za unapređenje organizacije i sistema uopšte.

Osnovni problem upravljanja procesom izgradnje i održavanja borbene gotovosti uslovljava i opredeljuje – za vrednovanje radnog procesa u kojem nastaje borbena gotovost, ili za vrednovanje same borbene gotovosti. Dakle, pitanje je: da li ocenjivati vrednost rada ili vrednost rezultata rada, što je veoma bitno, jer se potom na osnovu pokazatelja o njihovoj vrednosti upravlja nivoom borbene gotovosti u sledećem radnom ciklusu. Po važećim propisima ocenjuje se rezultat rada – borbena gotovost. Kontrolom i ocenjivanjem borbene gotovosti po elementima često se nailazi na probleme, kao što su: (1) kako oceniti vrednost rukovođenja i komandovanja kada ono nije u celini zahvaćeno sadašnjim vremenom, jer je veći deo već realizovan i ono što se sada ocenjuje je posledica rukovođenja u prethodnom vremenu; (2) kako oceniti evidentiranje, analize, odluke, izveštavanje i sl. kada za to ne postoje ni rubrike u obrascima za kontrolu; (3) kako oceniti vrednost pozadinskog obezbeđenja kada je pred nama samo stanje materijalnih sredstava proisteklo iz pozadinskog obezbeđenja realizovanog u prethodnom periodu, i (4) po kojim elementima oceniti mobilizacijsku gotovost kada ona zahvata i deo snaga van jedinice, koji je isto tako u određenom stepenu gotovosti, i kada sadržaji predviđeni važećim propisima ne omogućavaju da se ova gotovost oceni u punom obimu itd.

Postojećim kontrolama delimično je obuhvaćen i rad, jer se obuka ocenjuje sagledavanjem realizacije pojedinih tema (prisustvom na obuci i nadgledanjem), ali takva ocena ne može se uneti pri ocenjivanju borbene gotovosti, jer nema svoje mesto među pitanjima za kontrolu i ocenjivanje, a što je još važnije: to što je na takav način moguće oceniti i nije borbena gotovost. Naime, borbena ili mobilizacijska gotovost mogu se oceniti samo onda kada postoje, i u prilici u kojoj se mogu ispoljiti (to su kompleksni uslovi koje treba postići), a to nije svakodnevno stanje jedinice. Dakle, stanje u kojem se jedinica obično nalazi jeste vrsta stanja, ali ne borbene i mobilizacijske gotovosti. U mirnodopskim uslovima borbena gotovost se može predviđati i proračunavati na osnovu indikatora o realizovanom radu i postojećim uslovima. Isto tako, interesantno je da

nije uočena razlika između obuke i obučenosti, pa se obuka, iako uzrokuje obučenost, poistovećuje se obučenosti i uvežbanošću. Slično je sa neuočavanjem razlike između uvežbavanja i uvežbanosti. To naravno ne bi bio problem da se u praksi ne insistira i na ocenjivanju rada, a ne samo rezultata rada. Primer za to je ocenjivanje rukovođenja i komandovanja i pozadinskog obezbeđenja (koji su rad), kao i obuke – prisustvom izvršenju zadataka po nastavnom planu i programu.

Zaključak

Prethodna razmatranja na primeru definicije i podele borbene gotovosti na elemente ukazuju na neke otvorene probleme u teoriji ratne veštine. Zbog neposredne veze teorije i prakse i povratne sprege među njima, klasifikacije bi morale biti precizne. Ne mogu, na primer, obuka i vaspitanje pripadati pripremi oružanih snaga za oružanu borbu,²¹ a obučenost i uvežbanost borbene gotovosti, kada ih razdvaja jedan klasifikacioni nivo. Izgradnja borbene gotovosti takođe je elemenat pripreme oružanih snaga za oružanu borbu, a i ona sadrži obuku i vaspitanje. Nelogično je da se finansiranje kao elemenat borbene gotovosti pominje u doktrinarnom dokumentu,²² a da ga nema u normativnim. Nije dovoljno precizno raščišćen odnos gotovosti kao opšteg pojma i njenih komponenata. Ne mogu imati isti nivo opštosti rukovođenje kao delatnost koja usmerava rad i, na primer, moralno-političko stanje kao proizvod, posledica, rezultat i te delatnosti. To važi i za pozadinsko obezbeđenje u odnosu na ostale elemente borbene gotovosti.²³ Isto tako, stanja istog nivoa opštosti (gotovo identičnih činilaca), kao što su borbena i mobilizacijska gotovost, ne mogu biti jedno drugom elementi, u čemu ih sprečavaju i razlike u sadržaju.²⁴

Uzrok problematičnih rešenja u teoriji ratne veštine i praksi vezanoj za borbenu gotovost, kao što je recimo nje-

²¹ Videti: *Strategija opštenarodne odbrane i društvene samozaštite SFRJ*, str. 115.

²² Videti, *Strategija oružane borbe*, str. 348.

²³ Verovatno je za mirnodopski period adekvatniji termin »pozadinski rad«, a za ratni – »pozadinsko obezbeđenje«, jer je pozadinski rad opštiji i obuhvatniji, u korelaciji sa svim drugim vrstama rada i rukovođenjem.

²⁴ Budući da su radni proces izgrađivanja i održavanja borbene gotovosti i rezultati rada (borbena i mobilizacijska gotovost), u istom prostoru i vremenu, oni se prožimaju i dopunjuju. Nema razloga za njihovo razdvajanje, zbog mogućnosti objedinjavanja procesa u kojem nastaju, osim u odnosu na cilj (borbu i mobilizaciju) i u analizi, radi spoznaje njihovih činilaca.

no vrednovanje, treba tražiti u definiciji borbene gotovosti, a pre svega u definicijama elemenata (koje ne proističu iz njene definicije, iako je to neophodno) i klasifikaciji unutar nje.

Kako se na osnovu teorijskih postavki i posebno doktrinarnih dokumenata izrađuju normativni dokumenti, te nedoslednosti u teoriji direktno se reflektuju na praksu. Najveći problem je što se procesi ne mogu staviti pod kontrolu sve dok nisu potpuno spoznati i dok se ne uspostavi mehanizam povratne sprege, tako da se može njime upravljati, a to je zbog značaja borbene gotovosti posebno bitno za proces njene izgradnje i održavanja.

Predlozi i sugestije

Primenom sistemskog pristupa i višekriterijumske systemske analize moglo bi se doći do optimalne definicije i podele, a primenom metoda savremene organizacije rada, kibernetike i informatike i do načina upravljanja nivoom borbene gotovosti preko radnog procesa njene izgradnje i održavanja. Šta to zapravo znači? Sistemskim pristupom i višekriterijumskom sistemskom analizom moguće je: (1) ustanoviti elemente i veze unutar jedinice kao sistema;²⁵ (2) razdvojiti radni proces, uslove za rad i borbenu gotovost, kao jedan od rezultata rada, i (3) utvrditi sve postojeće funkcije i osobine jedinice kao organizacije. Primenom savremenih metoda ocenjivanja organizacije i postignuća kibernetike moguće je iznaći optimalan metod za kontrolu, praćenje i ocenjivanje borbene gotovosti, tako da se na osnovu indikatora slabosti u rezultatu (posredno) ili u radu (neposredno) utiče na rad i uslove za rad, kako bi otklanjanjem uzroka slabosti bio povećan rezultat. Primenom metoda operacionih istraživanja i sistema za automatsku obradu podataka, moguće je kvantifikovati sadržaje borbene gotovosti, odrediti optimalne kriterijume za vrednovanje i rangiranje njenih elemenata i učiniti proces kontroisanja i upravljanja nivoom borbene gotovosti automatizovanim.

Da bi se stvorili uslovi za osavremenjivanje postupka upravljanja borbenom gotovošću, potrebno je: (1) izdvojiti mobilizacijsku gotovost, rukovođenje i pozadinsko obezbe-

²⁵ Sistem se sastoji od elemenata, njihovih svojstava, funkcija i veza među njima. (Videti: West C. Churchman, *Sistemski pristup*, »Informatika i društvo«, Zagreb, 1986, str. 30).

đenje i zameniti ih odgovarajućim stanjima; (2) redefinisati mobilizacijsku gotovost i odrediti joj odgovarajući sadržaj, pa je podeliti na elemente;²⁶ (3) vrednovati radni proces nezavisno od rezultata rada; (4) opredeliti se da li nivo borbene gotovosti kontrolisati korišćenjem pokazatelja o vrednosti rada ili rezultata rada; (5) rukovođenju obezbediti poseban status u odnosu na druge vrste rada; (6) na sličan način kao što se putem komandantskih pregleda ocenjuje pozadinsko obezbeđenje ocenjivati i druge vrste rada (moralno-politički rad, obuku, informacioni i bezbednosni rad itd.).

Pored sistemskog pristupa i systemske analize, u vrednovanju je potrebno primeniti metod ocenjivanja organizacije po procesnim funkcijama rukovođenja, a njih proširiti po klasifikaciji Ivanka Štefana.²⁷ Za upravljanje nivoom borbene gotovosti (na nivou brigade i višim nivoima) potrebno je rangirati elemente borbene gotovosti da bi se odredilo koliko pojedine elemente treba unaprediti da bi borbena gotovost dostigla najveći mogući nivo, po metodu višekriterijumskog programiranja – *Electre II*²⁸ i da se ovaj iterativni postupak automatizuje primenom računara.

Na slici 2 prikazana je varijanta podele ukupnog rada u jedinici na elemente radnog procesa izgradnje i održavanja borbene gotovosti i elemente stvorenih uslova i postignutih rezultata.

Primenom predložene podele, moguće je objektivnije kontrolisati i pratiti rad jedinice i realnije oceniti njen nivo borbene gotovosti i, što je još bitnije, moguće je bolje sagledati i vrednovati celokupno stanje jedinice.²⁹ U ovom slučaju ne uzimaju se u obzir samo rezultati rada već i rad jedinice (rukovođenje, moralno-politički rad, borbena obuka, informacioni, bezbednosni i pozadinski rad), opšte stanje i ostali uslovi.

²⁶ Mobilizacijska gotovost po nazivima elemenata može biti slična borbenoj gotovosti, ali ne i po njegovom sadržaju. Nije sporno da je za njenu izgradnju i održavanje potreban moralno-politički rad, obuka, informacioni, pozadinski i bezbednosni rad, ali se više pažnje (zbog značaja mobilizacije za rat) treba posvetiti operacionalizaciji sadržaja mobilizacije, od kojih zavisi i sadržaj mobilizacijske gotovosti.

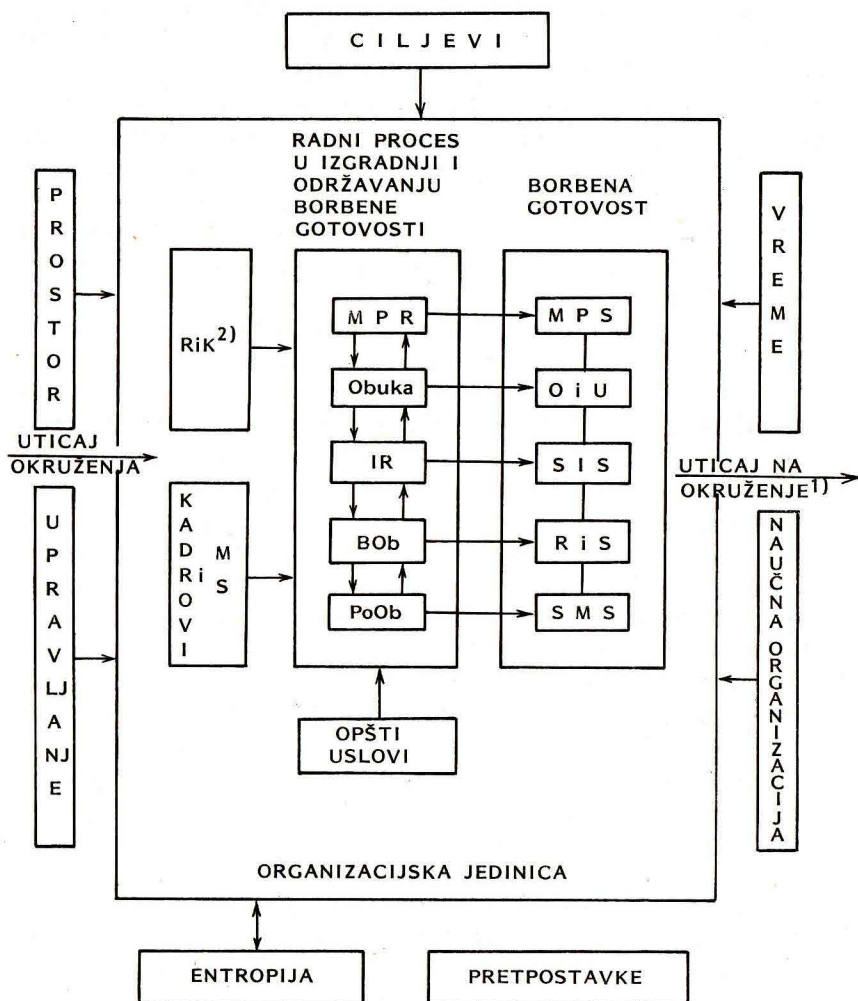
²⁷ Videti: Stefan Ivanko: *Slobodne metode v analizi in projektiranju organizacije*, »Založba obzorja Maribor«, Maribor, 1974.

²⁸ Videti Serafim Opricović, *Višekriterijumska optimizacija*, »Naučna knjiga«, Beograd, 1986.

²⁹ Ukupnim radom jedinica oružanih snaga stvara se istovremeno borbena i mobilizacijska gotovost, ali i drugi elementi – produkti pripreme za oružanu borbu, kao što su: planiranje razvoja i upotrebe oružanih snaga, strateški razvoj, materijalne i zdravstvene pripreme i uređenje teritorije (Videti: *Strategija opštenarodne odbrane i društvene samozaštite SFRJ*, str. 115).

SISTEMSKI PRISTUP BORBENOJ GOTOVOSTI

Slika 2.

1) Okruženje – sistem višeg nivoa

2) Skraćenice:

RiK – rukovodjenje i komandovanje

MS – materijalna sredstva

MPR – moralno-politički rad

IR – informacioni rad

BOb – bezbednosno obezbeđenje

MPS – moralno-političko stanje

OiU – obučenosť i uvežbanost

SIS – stanje informacionog sistema

BiS – bezbednost i samozaštita

SMS – stanje materijalnih sredstava

b/g – borbena gotovost

Prikazane relacije (na slici 2) suštinski menjaju shvatanje rukovođenja i komandovanja, sadržaja rada, uslova za rad i same borbene gotovosti. Istovremeno su ilustracija kritičkog osvrta na postojeću podelu i moguće varijante podele primenom sistemskog pristupa i rezultata primene višekriterijumskog programiranja u analizi jedinice kao sistema.

Na taj ili sličan način moguće je obezbediti uslove za kontrolu i ocenjivanje borbene gotovosti, vrednovanje vrednovanja i za kontinuirano unapređivanje procesa izgradnje borbene gotovosti.

S U M M A R Y

SOME PROBLEMS IN DEFINING COMBAT READINESS AND ITS DIVISION TO ELEMENTS

The author points out some problems arising because of insufficiently precise definition of combat readiness as an idea and of its insufficiently correct division to elements. It is argued that the mobilization readiness should be taken out from the combat readiness concept since it is particularly by its aim specific and independent. Command and control, although specifically organized and applied in the armed forces, cannot be an element of state of affairs as combat readiness is by definition, since this is an activity which directs the overall work at the building and maintaining of combat readiness. Combat service support is an activity by which, together with moral-political, information and security activities, and the combat training as well, necessary conditions concerning materials and equipment to be used in combat are created, and thus also this activity does not belong to elements of combat readiness but rather to elements of work processes by which it is being realized. By a systematic approach and multi-criterion systemic analysis its optimum definition and division could be reached, and by application of methods of modern organization of work, cybernetics and information technology also the manner of controlling the level of combat readiness via the work processes at its building up and maintenance.

R É S U M É

PROBLEMES DE DEFINITION DE L'ETAT D'ALERTE ET DE SA REPARTITION EN ELEMENTS CONSTITUTIFS

Dans le présent article on traite de certains problèmes dus à la définition lacunaire de l'état d'alerte en tant que concept et à sa répartition insuffisamment correcte en éléments. On affirme que l'état de mobilisation doit être distinct de l'état d'alerte du fait qu'il est spécifique et autonome surtout d'après

son objectif. La direction, quoique spécifique dans les forces armées, ne peut être un élément de l'état tel que l'état d'alerte par sa définition, parce que il s'agit d'une activité qui sert à diriger toutes les activités visant à maintenir l'état d'alerte. la logistique représente l'ensemble des opérations qui, parallèlement aux activités concernant le moral, l'action politique, d'information et de sûreté, ainsi que d'entraînement de combat, concourt à créer l'état adéquat des moyens matériels à employer dans le combat de sorte qu'elle n'appartienne pas non plus aux éléments de l'état d'alerte, mais à ceux du processus de travail où ce dernier prend naissance. C'est par une approche systémique et par une analyse de système multi-critères qu'on pourrait aboutir à une définition et à une répartition optimale, alors que par la méthode d'organisation moderne du travail, de cybernétique et d'informatique on parvient à connaître la manière de diriger le niveau de l'état d'alerte au moyen du processus de travail de son édification et de sa maintenance.

Р Е З Ю М Е

НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ БОЕГОТОВНОСТИ И ЕЕ РАЗДЕЛЕНИЯ НА ЭЛЕМЕНТЫ

В статье указывается на некоторые проблемы, возникающие по причине недостаточно точного определения боеготовности как понятия и ее недостаточно правильного разделения на элементы. Утверждается, что мобилизационную готовность надо выделить из боевой, ибо она, имея частную цель, является специфичной и самостоятельной. Управление, хотя оно специфично в вооруженных силах, не может быть элементом состояния, каким является боеготовность по определению, ибо оно деятельность, при помощи которой направляется совокупная работа по строительству и поддержанию боеготовности. Тыловое обеспечение представляет собой работу, при помощи которой, наряду с морально-политической, информационной и работой в области безопасности, а также боевой подготовкой, создается соответствующее состояние материальных средств, которые будут использоваться в борьбе, так что ни оно не относится к элементам боеготовности, а к элементам трудового процесса, в котором оно и возникает. Системным подходом и многокритерийным системным анализом можно было бы выработать ее оптимальное определение и разделение, а применением метода современной организации работы, кибернетики и информатики – и способ управления уровнем боеготовности через рабочий процесс ее строительства и поддержания.